

פרויקטים

SHAARONLINE - מהדורה דיגיטלית חדשה לעיתון 'שער למתחיל'

ציפי מזר

פתח לנו עוד שער

'שער למתחיל', שבועון החדשות בעברית קלה, השיק לפני כשנה מהדורה דיגיטלית, SHAARONLINE, מהדורה ראשונה ויחידה של שבועון חדשות בעברית קלה באינטרנט. כידוע, 'שער למתחיל' הוא שבועון החדשות הוותיק בהוצאת האגף לחינוך מבוגרים במשרד החינוך, שלומדי עברית ומוריהם בארץ וברחבי העולם קוראים בו, לומדים ומלמדים ממנו כבר ארבעה דורות. המוציא לאור שלו בשנים האחרונות הוא קבוצת **ידיעות אחרונות**. העריכה והפיקוח הם בידי האגף לחינוך מבוגרים. המהדורה הדיגיטלית מיועדת, בשלב זה, רק ללומדים מחוץ לגבולות ישראל (בישראל אין אפשרות טכנית לצפות בה). היא נועדה לענות על הצורך של הלומדים והמורים מחוץ לגבולות ישראל בחומר עדכני מהארץ בזמן אמת, בלחיצת כפתור בכל מקום בעולם, במחיר השווה לכל נפש, בלי תלות במשלוח בדואר, הכרוך בזמן, בכסף ובבעיות נוספות. ואכן, קוראים, מורים, בתי ספר ואוניברסיטאות ומוסדות רבים בחו"ל קיבלו בשמחה את המהדורה הדיגיטלית והחלו להשתמש בה במרוצת השנה האחרונה.

מה במהדורה?

העיתון: המהדורה יוצאת לאור בכל יום ג' בבוקר (שעון ישראל) וכוללת את השבועון כולו. הקורא יכול 'לדפדף' בכל 16 עמודי העיתון ולקרוא בהם. **קובצי אודיו:** בכל שבוע אנחנו מקליטים באולפן הקלטות 7 כתבות נבחרות מתוך העיתון. וכך הקורא יכול לא רק לקרוא אלא גם להאזין (ראו הצעות להלן). אין ספק כי זהו צ'ופר משמעותי למי שלומד או מלמד עברית בסביבה שאינה דוברת עברית. **חומרי עזר:** באתר חומר עזר למורים, ובו הצעות לדרכי הוראה באמצעות **שער למתחיל**.

האפשרויות הטכניות הגלומות במהדורה הדיגיטלית

הגדלה: העיתון הדיגיטלי מאפשר הגדלה של האות ושל הכתבה. ללומדי שפה זרה קל יותר לקרוא טקסט כשהאותיות גדולות. כך גם אפשר לזהות ביתר קלות את סימני הניקוד. הגדלת האות מסייעת גם לקוראים הסובלים מלקויות ראייה וללומדים מבוגרים מאוד. **חיפוש מילה:** במהדורה הדיגיטלית קיימת אפשרות לחפש ולמצוא את כל ההופעות של מילה מסוימת בעיתון. זו אפשרות שהמורה והלומד יכולים לעשות בה שימוש רב (ראו להלן).

ציפי מזר היא עורכת העיתון **שער למתחיל**.

המאמר מבוסס על הרצאה ב'קדם-קונגרס' - הכנס הבינלאומי לעברית שנערך באוניברסיטה העברית בירושלים בקיץ תשס"ט.

שמירה: אפשר לשמור ארבעה גיליונות אחרונים.
הדפסה: אפשר להדפיס במדפסת כתבות מתוך העיתון.

מה בין קריאה ולימוד ממהדורה מודפסת לקריאה ולימוד ממהדורה דיגיטלית?

יש, כמובן, הבדלים בין הקריאה והלימוד בעזרת העיתון המודפס לבין הקריאה והלימוד בעזרת העיתון הדיגיטלי. הן ההבדלים והן האפשרויות הטכניות הייחודיות הגלומות במהדורה הדיגיטלית יעמדו לנגד עיני המורה בבואו לתכנן את ההוראה והלימוד בעזרת **שער למתחיל**. ההבדלים העיקריים:

בעת קריאת עיתון מודפס יכול הקורא לתפוס בעין 'שטחים' גדולים יותר: את כל העמוד, אפילו שני עמודים סמוכים. הוא יכול לדפדף בעיתון ולסרוק אותו במהירות. לעומת זאת, בעת קריאת עיתון דיגיטלי הקורא יכול להקיף בעיניו בבת אחת שטח קטן יותר, רק כתבה אחת או שתיים. התוצאה: השימוש בעיתון כמכלול קשה יותר כשלומדים ומלמדים מהמהדורה הדיגיטלית. הקורא מתרכז בכל פעם בפסקה בודדת, בכתבה בודדת. הבדל נוסף: בתוך הטקסט הדיגיטלי אין אפשרות להעיר הערות, לכתוב תרגום של מילה או לסמן סימונים. אולם קיימת האפשרות הטכנית להדפיס כתבות מתוך העיתון הדיגיטלי וכך ללמוד מטקסט מודפס שבו אפשר לסמן ולהעיר.

חשוב לזכור כי יש לומדים ומורים המעדיפים את המהדורה הכתובה, כמוהם כקוראי עיתונים שאינם 'מתחברים' לאתרי החדשות אלא שומרים אמונים לעיתון המודפס ולריח הדפוס העולה ממנו. מספרם של אלה יפחת, כנראה, בדורות הבאים. לאלה נאמר: אפשר להדפיס במדפסת כתבות מתוך העיתון ולקרוא בהן מהנייר ולא מהצג. בד בבד אפשר ליהנות מהיתרונות שהמהדורה הדיגיטלית מעניקה בזמן אמת ובכל מקום, קטעי האזנה, חיפוש מילה).

לימוד והוראה באמצעות המהדורה הדיגיטלית

קיימות כמה אפשרויות:

- קריאה ולימוד עצמיים ו/או מונחים במחשב הביתי של הלומד.
- קריאה ולימוד עצמיים או מונחים בחדר מחשבים במוסד הלימודי.
- הקרנה על מסך בכיתה של הכתבה/ות הנלמד/ות.

לימוד והוראה באמצעות קובצי האודיו – 'שומעים את הקולות'

כאמור, בכל מהדורה מוקלטות 7 כתבות מתוך העיתון.

הקריטריונים לבחירת הכתבות להקלטה - מה נשמע

נבחרים טקסטים כתובים שיכולים לעמוד גם בקריטריונים של טקסט מושמע. נלקחים בחשבון הקריטריונים הבאים:

התוכן: חדש, נושא שבחדשות

רלוונטי ללומדים בחו"ל, מדבר על עולמם שלהם

חשוב: ישראל, בריאות וכו'

הלשון: נושא לשוני שחשוב להבליט, נושא לשוני קשה, מילים כתובות שקשה לקרוא. למשל: שמות, מספרים, תאריכים, ראשי תיבות, מילים לוועזיות; הניקוד (טקסט שמנוקד בעיתון ניקוד חלקי בלבד, קשה אולי לקריאה)

דרגת הקושי: כתבות למתחיל, לבינוני, למתקדם

האורך: כתבות קצרות, בינוניות וארוכות

אופי הטקסט, הסוגה: טקסט מרגש, טקסט אישי, שירה, ספרות יפה

מבנה הטקסט: טקסט עם פואנטה שמגיעה לקראת הסוף

גיוון: עמודי חדשות ועמודים פנימיים

המשכיות: מה הוקלט בשבועות קודמים

מאפייני הטקסט המוקלט

אחת הדילמות העומדות בפני בעת הקלטת הכתבות היא: באיזה קצב לקרוא בהקלטה את הכתבות? ההכרעה שלי: קצב טבעי, תוך הקפדה על דיקציה ברורה מאוד.

דילמה נוספת: האם לקרוא בהקלטה את הסברי המילים שבתוך הסוגריים או לדלג עליהם ולהמשיך ברצף הקריאה? ההכרעה שלי: בדרך כלל אני מדלגת על ההסברים שבסוגריים ומאפשרת ללומד לשמוע את הטקסט ללא קטיעה. (בסוגריים נאמר כאן, כי הסוגריים **בשער למתחיל** כתובים ומעוצבים בדרך ש'תפגע' מעט ככל האפשר ברצף הקריאה).

תוספת לטקסט: לעתים אני מוסיפה בהקלטה משפטים שאינם כתובים בטקסט הכתוב בעיתון, למשל: הערות לתוכן הידיעה, הסברי מילים שלא הופיעו בגוף הכתבה, שאלות למחשבה, ועוד. עיטור מוסיקלי: לעתים נוסף לכתבה עיטור מוסיקלי הולם, למשל: מוסיקה של מבזקי חדשות, המוסיקה של השיר המודפס בעיתון.

שני המאפיינים האחרונים, בנוסף למאפיינים האחרים, הופכים את **שער למתחיל** למעין תחנת רדיו בעברית קלה - חלום חייהם של כל מורה ולומד עברית, וגם של עורכת עיתון...

דרכי הוראה

קיימות כמה אפשרויות, כל אחת מהן משרתת מטרות אחרות ומגוונות:

- רק לקרוא (הבנת הנקרא)
- רק להאזין (הבנת הנשמע)
- לקרוא ולהאזין בו בזמן
- לקרוא בקול רם ולהאזין בו בזמן (קריאה בקצב אמיתי)
- קודם לקרוא ואחר כך להאזין
- קודם להאזין ואחר כך לקרוא
- תלמידים אחדים קוראים והאחרים מאזינים
- להאזין פעם אחת או פעמים רבות
- להאזין לכל הכתבה או לחלק ממנה
- לקרוא חלק מהכתבה ולהאזין לחלק אחר מתוכה

דוגמאות למטלות ללומד:

- האזינו וכתבו את מה ששמעתם ואחר כך השוו לכתוב בעיתון
- הקליטו את עצמכם והשוו למוקלט באתר
- השוו בין הטקסט הכתוב לטקסט המושמע. יש הבדל? מהו? (התשובה: הסברי המילים בתוך הסוגריים אינם מקוריינים בדרך כלל. בטקסט המוקלט עשויות להופיע תוספות שאינן קיימות בטקסט הכתוב).
- עבודה בזוגות וקבוצות: תלמידים שקראו יעבדו עם תלמידים שהאזינו וישלימו זה לזה מידע.

לימוד והוראה באמצעות "חיפוש מילה" – יגעת ומצאת תאמין

המורה יכול להיעזר באמצעי הטכני של 'חיפוש בעזרת מילה' לשם הכנת השיעור המבוסס על **שער למתחיל**. הוא יכול לרכז לעצמו ולתלמידיו את כל המופעים בעיתון של מילה, שם, תבנית או תופעה לשונית שהוא מבקש להקנות, להדגיש או לתרגל. אגב, הקלדת מילת החיפוש נעשית ללא ניקוד, ולכן, אם נקליד את המילה 'נשיא', למשל, נקבל את המילים: נשיא (קמץ ב-נ'), נשיא (שווא ב-נ'), וגם: נשיא את בתנו... ואם נחפש את המילה 'נעלה', אנו עלולים לקבל שלל אפשרויות מסוג המזכיר את המשפט החביב על כל לומד לשון: אישה נעלה נעלה נעלה, נעלה את הדלת בפני בעלה... להלן כמה אפשרויות למטלות ללומדים:

- המורה יבחר את המילה. כל לומד יקרא את אחת הכתבות או הפסקות שבהן מופיעה המילה.
- תיערך השוואה בין המקומות השונים שבהם מופיעה המילה מהבחינות הבאות:
 - תוכן הידיעות
 - ניתוח דקדוקי של המילה (חלק דיבר, שורש, תחילות וסיומות וכו')
 - משמעות המילה בכל אחד מההקשרים
 - המקום של המילה במשפט, התפקיד התחבירי שלה
 - המילים המתלוות למילה זו בטקסט (פעלים, תארים, מילות יחס)
- הלומדים יחפשו בעיתון מילים נוספות מאותו שורש
- הלומדים יחפשו בעיתון מילים נרדפות
- הלומדים יחפשו בעיתון מילים מהשדה הסמנטי של המילה
- אם המילה היא פועל, הלומדים יחפשו בעיתון צורות אחרות של הפועל: בגופים אחרים, בזמנים אחרים, בבניינים אחרים. ייתכן שיצליחו להשלים את הפאזל בתוך העיתון עצמו. אם לא, הם יעזרו בידע של עצמם, במילון, במורה, בחבר.
- אם המילה היא שם עצם, יחפשו הלומדים את הצורות האחרות: נקבה, רבים, צורת הנסמך, צירופי סמיכות, שמות בצירוף כינויים.
- אם המילה היא מילת יחס, יחפשו הלומדים את הופעותיה בנטייה.
- תרגיל שימושי הוא חיפוש מילת יחס במטרה ללמוד פעלים עם מילת היחס המוצרכת שלהם: הלומד יקיש, למשל, את המילים 'עם', 'על' וילמד את כל הפעלים שיופיעו אֵתָן.
- דוגמה נוספת לתרגיל שימושי: חיפוש מילות קישור כדי ללמד סוגים של משפטים: מילות סיבה ותוצאה, מילות ויתור, מילות השוואה וכו'.
- דוגמה נוספת: חיפוש מילה שהיא שם תואר. התלמיד ייחשף לכל שמות העצם ששם התואר הזה מתאר אותם.

- דוגמה נוספת: חיפוש מילה קשה ולא מובנת. חיפוש במקומות אחרים בעיתון יכול לעזור בפענוח המילה. ייתכן כי באחד המופעים של המילה בעיתון יופיע הסבר המילה בסוגרים. ייתכן כי הופעתה בהקשר אחר תבהיר ללומד את משמעותה של המילה.
חשוב להוסיף: הקלדת המילה שמחפשים מהווה תרגיל בכתיבה מדויקת וכן תרגיל בהכרת המקלדת בעברית.

לסיום:

מהדורה דיגיטלית שבועית של עיתון בעברית קלה, הכוללת גם קטעי האזנה, היא בשורה לכל מורה ולומד עברית. אני מאמינה כי היא תמנף, תחזק ותשפר את לימוד העברית בתפוצות. מערכת **שער למתחיל** תשמח לעמוד לרשות המורים והלומדים בכל שאלה ומשאלה.